

Генадзь АЎЛАСЕНКА

ТЭЛЕФОН ДАВЕРУ

Гучная бравурная мелодыя мабільніка загучала так блізка і так нечакана, што юнак нават уздрыгнуў. Ён чамусьці быў упэўнены, што пакінуў мабільнік у вітальні. У кішэні курткі, якую, зайшоўшы ў кватэру, проста шпульнуў абыякава на падлогу побач з бруднымі чаравікамі...

Але аказалася, што мабільны тэлефон пасля той апошняй горкай размовы з Ірынай ён паклаў не ў куртку, а чамусьці засунуў у заднюю кішэню джынсаў. І вось цяпер мабільнік гэты вельмі жадаў пагаманіць са сваім гаспадаром.

З крана з шыпеннем, свістам і нейкім непрыемным булькатаннем вырывалася гарачая вада... Але нават яна не магла заглушыць гэтага ўмольнага жадання мабільніка. «Ну вазьмі ж мяне, вазьмі!» — здавалася, крычаў ён, выглядваючы з задняй кішэні джынсаў, што ляжалі зараз сінім неахайным камяком зусім непадалёку, ля зялёнай кафлянай сцяны.

— Зайка мая! — нечакана змяніўшы танальнасць, загаласіў тоненькім галаском мабільнік. — Я твой зайчик...

— Ды змоўкні ж ты! — скрозь зубы працадзіў юнак, падфутбольваючы джынсы босай нагой. — Заткніся! Няма мяне тут! І наогул, нідзе мяне няма зараз, зразумеў?!

Але мабільнік, пэўна ж, нічога не зразумеў, бо ніяк не мог суняцца і ўсё працягваў звонка ды залівіста галасіць... І юнак раптам перадумаў. Тым больш, што вады яшчэ і на палову ванны не набегла.

«А можа... можа, гэта Ірына? — міжволі падумалася яму. — Можа, яна штосьці такое зразумела і перадумала? Ды не, быць такога не можа... Ці я не ведаю Ірыны?! А калі не Ірына, то хто? Ды якая, блін, цяпер розніца! Хто заўгодна, абы не маці! Маці мне зараз толькі і не хапала!»

Нумар, які высвеціўся на экране, быў незнаёмы і,

адчуўшы з прычыны гэтага адначасова і палётку, і самае горкае расчараванне, юнак, крыху павагаўшыся, усё ж паднёс мабільнік да вуха. Што ж, час яшчэ быў...

— Слухаю! — сказаў ён сіпата і амаль непрыязна. І адразу ж пачуў у адказ усхваляваны дзявочы голас.

— Алё! Алё! — з усяе моцы пракрычала дзяўчына. — Алё! Вы мяне слухаеце?!

— Слухаю! — паўтарыў юнак, адначасова дакранаючыся далонню да вады. Занадта гарачая, не ўлезці... трэба халоднай крыху дадаць. Ці не трэба... і так астыне?

— Гэта тэлефон даверу?!

— Чаго?! — Пытанне было настолькі недарэчнае і нечаканае, што юнак нават разгубіўся.

— Гэта тэлефон даверу? — паўтарыла дзяўчына і змоўкла ў чаканні адказу.

А што ён мог ёй адказаць?!

— Чаму вы маўчыце? — спыталася дзяўчына дрыготкім, спалоханым нейкім голасам. — Я што, зноўку не туды патрапіла?

— Туды! — нечакана нават для сябе самога адказаў юнак. — Менавіта туды, куды і тэлефанавалі!

Ён змоўк, дзяўчына таксама маўчала... І гэтае ўзаемнае іх маўчанне доўжылася даволі працяглы час.

— Разумеце, я і сама не ведаю, чаму вырашыла раптам патэлефанаваць на ваш нумар, — прамовіла, нарэшце, дзяўчына. — Проста я... проста ў мяне...

— У вас нейкія праблемы ўзніклі? — спытаўся юнак і адключыў ваду.

Лепш за ўсё было б скончыць размову зараз... і нават неабходна было скончыць яе менавіта зараз, пакуль вада зноў не астыла... Але юнак працягваў трымаць тэлефон каля вуха і з нейкім нават нецяярпеннем чакаў адказу на сваё пытанне.

— Праблемы? — перапытала дзяўчына. — Не...

Дакладней... Чаго я маню... Вядома ж, узніклі! Рэч у тым, што я... што ў мяне...

Не дагаварыўшы, дзяўчына змоўкла.

— Рэч у тым, што ў цябе... — неяк непрыкметна пераходзячы на «ты», паўтарыў юнак амаль машынальна і, спахапіўшыся, дадаў: — І што ж гэта ў вас за праблемы?

— Ён абразіў мяне! — са слязамі ў голасе пракрычала дзяўчына. — Ён так абразіў мяне, што я... што мне не хочацца жыць, разумееце?! Проста не хочацца! Навошта жыць, калі яго больш не будзе ў маім жыцці, калі ён так жорстка са мной абышоўся?! І таму я... таму я...

— Таму ты вырашыла скончыць жыццё самагубствам? — зноўку пераходзячы на «ты», без усялякага здзіўлення альбо нейкіх іншых эмоцый закончыў юнак фразу, якую так і не змагла вымавіць да канца дзяўчына. — Ну і якім жа канкрэтна спосабам ты збіраешся гэта зрабіць? Пры дапамозе снатворнага, хіба не так?

— Як ты... як вы здагадаліся? — прашаптала дзяўчына. — Сапраўды, я сяджу зараз на канапе ў спальні, а побач са мной вялізная бляшанка з самымі разнастайнымі таблеткамі. І я... мне... мне засталася толькі выбраць...

Яна зноў змоўкла, а юнаку раптам стала і смешна, і прыкра адначасова.

Ну і сітуацыя! Як той казаў, знарок не прыдумаеш!

— Чаму вы маўчыце? — спыталася раптам дзяўчына.

— Ды я не маўчу... — нейкі ідыёцкі смех разабраў раптам юнака, ён з цяжкасцю стрымліваўся, каб не зарагатаць. — Я проста думаю, якія з таблетак табе лепш параіць. Калі шчыра, я невялікі спецыяліст у гэтай галіне, але пастараюся дапамагчы, тым больш, што ты менавіта для гэтага сюды і патэлефанавала... Ён змоўк, чакаючы, што ж адкажа дзяўчына, але яна так нічога і не адказала. Праўда, тэлефон працягвала трымаць каля самага вуха, і юнаку добра чуваць было яе ўсхваляванае, перарывістае і занадта

частае дыханне.

— А можа, табе выкарыстаць якісьці іншы спосаб самагубства? — нечакана нават для сябе самога і нібыта раздумваючы прапанаваў юнак.— Да прыкладу, вярхоўку. Калі ёсць куды зверху прывязаць — самае тое! Хутка і надзейна, і амаль не балюча... Толькі не забудзься добранька яе намыліць перад гэтым. Хоць не, вярхоўка не пасуе, бо вы, дзяўчаты, нават пасля смерці жадаеце выглядаць прыгожа і эстэтычна. Тады брытва! Ведаеш, мармурова-белы колер скуры, калі цябе знойдуць, будзе вельмі пасаваць ярка-крывавай пляме вакол... а таму...

— Як вы... чаму вы... — неяк разгублена і нават збянтэжана прашаптала дзяўчына і раптам закрычала са злосцю і адчаем: — Як вы... як вы можаце ў такі момант здэкавацца... насміхацца?! Хто даў вам такое права?! Такіх цынікаў, як вы, і на гарматны стрэл нельга дапускаць да тэлефону даверу... Хоць гэта вы можаце зразумець?!

Нічога не адказваючы, юнак проста трымаў мабільнік каля вуха, а дзяўчына ўсё працягвала гучна выкрыкваць новыя і новыя абвінавачванні на ягоны адрас.

Нарэшце яна змоўкла, але сувязь чамусьці і на гэты раз не перапыніла, хоць юнак менавіта на тое спадзяваўся. Не хапала яшчэ, каб вада занадта астыла і яе зноўку давялося падаграваць...

— Паслухайце,— ён зноўку перайшоў на «вы».— Адкажыце мне на адно толькі пытанне, толькі на адно. Навошта вы сюды патэлефанавалі, з якой мэтай? Вы падсвядома чакалі, што вас пачнуць суцяшаць, адгаворваць ад спробы суіцыду? Дык вось, я не стану ні суцяшаць, ні адгаворваць! Давайце, глытайце свае таблеткі, усе, якія ёсць, і як мага больш! А потым кладзіцеся на сваю канапу і...

— Не буду! — ціха, ледзь чутна адказала дзяўчына.— Ні глытаць, ні класціся на канапу! І, ведаеце... дзякуй вам вялікі!

— За што? — недаўменна спытаўся юнак. Ён і на самой справе нічога не разумеў. — За што дзякуй?

— За тое, што не суцяшалі мяне, не ўпрошвалі. Бо гэта не дапамагло б... Я нават упэўнена, што не дапамагло б... А так... Вы проста малайчына, бо знайшлі якраз тэя словы, якія і дапамаглі мне зараз! А ўрэшце, чаго я здзіўляюся, гэта ж ваша прафесія!

У мабільніку нарэшце пачуліся кароткія гудкі, але юнак гэтага нават і не заўважыў. Нібыта ў нейкім дзіўным здранцвенні працягваў сядзець ён на самым краёчку ванны, моцна сціскаючы ў правай руцэ мабільнік і не зводзячы вачэй з бліскучага ляза брытвы на падлозе...

Пяць хвілін таму ўсё было проста і зразумела: набраць вады, залезці ў яе па самую шыю, а потым...

Гэты званок усё парушыў! Навошта было хапаць мабільнік, навошта было падносіць яго да вуха і слухаць блытаную лухту невядомай дурніцы, якая нават нумар правільна набраць не ў стане?! Ну так, ён толькі што выратаваў ёй жыццё... Якая іронія лёсу! Ён, будучы самагабца, адгаварыў ад такога ж самага кроку нейкую незнаёмую дзяўчыну! І яна будзе жыць... жыць надалей і радавацца жыццю, у той час як ён сам... як яго...

Як яго ўжо не стане...

Вось толькі ці хопіць у яго зараз духу самому адважыцца на гэты апошні крок? Цікава, ці прыгожая яна, гэтая дзяўчына? Мяркуючы па голасе, вельмі...

* * *

— Клас! — сказаў Толік, адводзячы погляд ад экрана. — Найвышэйшы клас і найвышэйшая адзнака па элементарнай псіхалогіі! Ведаеш, з цябе неблагая актрыса выйшла б, Ксенія!

— А то! — адказала я, кідаючы тэлефон на стол і салодка пазяхаючы. — Стараемся! Колькі там яшчэ да канца

дзяжурства засталася?

— Амаль паўгадзіны.— Толік таксама пазяхнуў.— Дык што, можа, крыху яшчэ за ім паназіраем?

— Навошта?

— Ну, так, на ўсялякі выпадак! — Толік паціснуў плячыма.— А раптам усё ж перадумае...

— Не перадумае!

Я ўзнялася з крэсла, прайшлася па пакоі.

— Зараз ён яшчэ крышачку пасядзіць, назіраючы, як сыходзіць вада, потым апранецца і абавязкова выйдзе на вуліцу. А потым...

— А потым,— перапыніў мяне Толік,— ён захоча патэлефанаваць табе, каб дамовіцца аб спатканні. І ты, вядома ж, згадзілася б, хіба не так?

З адной толькі цікаўнасці... Вось толькі адкажа яму па гэтым нумары ўжо хтосьці іншы. Шкадуеш?

— Здзекуешся? — у тон яму адказала я і, усміхнуўшыся, дадала: — Ці, можа, раўнуеш?

— Можа, і так, а можа, і гэтак... — буркнуў Толік і неж нявесела ўсміхнуўся мне ў адказ.— Шкада толькі, што ты нават увагі на мяне...

— Увага! — пачуўся аўтаматычны голас з-пад панэлі.— Трэці квадрат «А», сіняя жылая зона. Яшчэ адна спроба суіцыду. Дзяўчына, сямнаццаць гадоў. Стаіць на балконе, на дванаццатым паверсе. Верагоднасць таго, што скінецца ўніз — восемдзсят восем працэнтаў.

Мы з Толікам пераглянуліся. Я зноўку ўсміхнулася, а Толік уздыхнуў.

— Дзяўчына... Гэта па тваёй спецыялізацыі! — не без іроніі сказала я.— Так што, давай, праяўляй свае акцёрскія здольнасці! Зарабляй найвышэйшы бал!

— Мабільнік адключаны,— працягваў між тым голас з-пад панэлі.—

Але ў найбліжэйшым пакоі, на стале, знаходзіцца

стацыянарны тэлефон.

Трэба спяшацца. Верагоднасць таго, што скінецца ўніз, узрастае: дзевяноста працэнтаў... дзевяноста адзін працэнт... дзевяноста два...

— Ды чую, чую! — неахвотна прамармытаў Толік, знімаючы трубку і хуценька набіраючы нумар.— Блін, хутчэй бы ўжо гэтае дзяжурства скончылася!

* * *

Адсюль, зверху, усё здавалася такім маленькім, амаль цацачным. І асфальтавая дарожка пад балконам выглядала вузенькай да такой ступені, што была рэальная магчымасць на яе не патрапіць. Проста праляцець міма і бразнуцца ў гэтыя калючыя кусты. Падрапацца аб іх, паламаць рукі-ногі, адбіць унутраныя органы, магчыма, вока выкалаць, але... .. але, тым не менш, застацца жывой... жывой, і... ..і скалечанай на ўсё астатняе жыццё...

Не, толькі не гэта! Такое горш за смерць!

Дзяўчына зноўку паглядзела ўніз і раптам уявіла сабе, як усё гэта будзе адбывацца. Кароткі хуткі палёт з пранізлівым посвістам ветру, балючае судакрананне з асфальтам (калі патрапіць!) і... усё! А ёсць там што далей ці няма... Гэта нікому канкрэтна не вядома...

Раптам у пакоі рэзка і пранізліва зазвінеў тэлефон, прымусіўшы дзяўчыну ўздрыгнуць і азірнуцца.

«Не падыходзь! — прашаптаў ёй нейкі ўнутраны голас. — Калі вырашыла скончыць з усім гэтым раз і назаўсёды — проста рабі сваю справу!

Хопіць вагацца і адкладваць... Ці ты проста спалохалася і перадумала?»

Дзяўчыну палохала толькі адно: не патрапіць на гэтую вузенькую палоску асфальта ўнізе. А тэлефон патрашчыць і змоўкне... І вось калі ён змоўкне, тады настане і яе чарга...

Але тэлефон усё ніяк не змаўкаў... І дзяўчына раптам

падумала, што, магчыма, гэта тэлефануе Кірыла! Што, мабыць, ён перадумаў і ўсё зразумеў... і зараз будзе прасіць у яе прабачэння... А чаму б яму і сапраўды не зразумець відавочнае і не папрасіць прабачэння?.. А ўжо яна сама...

Яна сама будзе вырашаць, дараваць яму адразу ж ці няхай крыху папакутуе... калі толькі...

...калі толькі гэта ён тэлефануе зараз...

Але гэта быў не Кірыла, і дзяўчына, вярнуўшыся ў пакой і зняўшы трубку, адчула раптам горкае расчараванне. Не трэба было ёй падыходзіць, не трэба было здымаць трубку для таго толькі, каб пачуць гэты жаласлівы і дрыжачы юнацкі голас здалёк...

— Алё! — паўтарыў юнак і голас ягоны задрыжаў яшчэ мацней. Здавалася, яшчэ хвіліна — і незнаёмец расплачацца на поўны голас, нібыта малое дзіця.— Алё! Гэта тэлефон даверу?!

Лілія БАНДАРЭВІЧ-ЧАРНЕНКА

ЕВА Ё ПОШУКАХ АДАМА

...Ты зноў трапіла ў гэтую пастку, у гэты капкан. Кайданы злавілі цябе і прыкавалі да яго, мужчыны. І хіба гэта першы раз?! Старая курыца, кажаш ты сама сабе пад акампанемент скрыпак начных конікаў (да таго ж фіялкі так густа і востра пахнуць пад тваім балконам)! Ужо даўно ноч, а ты адна не спіш і не спіш. У свае сорак пяць даўно б пара паразумнець! А колькі абяцала сабе: не, апошні раз! Болей нікому не дазволю заманіць сябе ў гэтую пастку, гэтую турму, з якой нельга вырвацца. Ты ж — паважная сур'ёзная пані. Сівізны няма (яе так цудоўна замаскіравалі найякаснаейшымі фарбамі ў салоне прыгажосці «Імідж», гаспадыня якога — твая добрая сяброўка Ірына). Сын у цябе зусім дарослы. І нават унучка ёсць... Нібы трэба і спыніцца... Ды і наогул — аўтарытэтная, інтэлігентная, высокаінтэлектуальная і гэтак далей... А паводзішся (аж сорамна!), як дзіця перад гэтай (чарговай) навалай каханья... Ператварылася ў разгубленую, перапалохоную дзяўчынку, якую бацькі згубілі раптам на шматлюдным вакзале. Хацела ж як лепей, а атрымліваецца як заўжды...

Пры ўсім гэтым, ты зусім не кансерватыўная, не меркантильная, не дзелавае жанчына, не бізнес-лэдзі, не зацятая феміністка, якая недалюблівае мужчын і прывыкла ўсё разлічваць, пралічваць наперад (лепш пралічвала б!).

Твая цётка, амаль равесніца, надзявае вельмі сур'ёзныя дамскія (нейкія буржуйскія) фетравыя берэты. Захапляецца Кіркоравам. Ты ж заўжды купляеш эпатажныя клятчастыя кепі (як у Лаймы), носіш іх на сваёй беднай галаве, як сцяг і выклік, як сімвал самой сабе незразумелага бунтарства, і плачаш пад «Акіян Эльзы». І пад «Чырвону ружу» «Песняроў». Мабыць, менавіта ў гэтым прычыны тваіх

перамог і паражэнняў (першых значна менш, чым другіх).

Паводле шкалы, прыдуманай табой, усіх людзей, якія цябе акружаюць, ты падзяляеш на асобныя катэгорыі-тыпы (так, безумоўна, не вельмі прыгожа рабіць, але ж ты робіш). Ён — Дон Кіхот або Напалеон. Паяц або Дон-Жуан. Мамчын сыночак або Нарцыс.

Яна — Архідэя або Пірання. Пастушка або Куртызанка. Гувернантка або Сара Бернар. Сябе ж ты зусім беспадстаўна аднесла да самай, на твой роздум, шыкоўнай катэгорыі: да жанчын-Пілігрымаў, вандроўніц (не Амазонак, барані бог!). «Аўтастопам да Еўропы». Смешна! Нікуды ты пры гэтым не паедзеш — ні ў магчымы Рым, ні на радзіму ўлюбёнага паэта Лоркі, ні да лонданскіх тэатраў — ні-ку-ды! Прычына банальная, усім вядомая, — грошы, якіх у цябе няма і ніколі не было. Адзінае месца, куды ты можаш патрапіць, — на вуліцу Пераяслаўскую (поўны адрас запісаны ў тваім расхрыстаным старым нататніку), да яго... Да яго... Але навошта табе туды ехаць, калі ён сам кожны дзень у тваім доме (засталося толькі перавезці рэчы)...

Усю ноч ты лаеш сябе: навошта закахалася, як гімназістка? Але ж хіба ты вінавата? Так сталася. Значыць, так было патрэбна... Выпадковасцей у такіх справах не бывае. Ва ўсім ёсць нейкая незразумелая заканамернасць.

Да таго ж ты не толькі жанчына, але яшчэ і паэтка, а гэта значна ўскладняе справу, бо быць жанчынай-паэткай — гэта ўжо дыягназ.

Ты добра разумееш, што кожнае каханне, якое сустракае на сваім шляху жанчына, — усяго толькі ілюзія. Яшчэ адна ілюзія ў гэтым вар'яцкім свеце. Але ж святая верыш у тое, што яно — пачатак чарговага рэнесансу.

Калі ты закахашся ў яго, то гэта заўжды азначае, што ты закахашся ў верасовы водар лесу свайго дзяцінства, у высокае неба, у самотнасць начных знаёмых вуліц, у плошчы і ратушы незнаёмых гарадоў (апосталы рухаюцца наўкола

цыферблата гадзінніка і адпускаюць табе сваёй няспешнай хадой хвіліны вечнасці). Ты закахашся ў дажджы, якія падарожнічаюць па тваіх жаночых сцэжках (ты прыходзіш ад іх з вялікім чорным парасонам, што мог бы належаць Воланду, Чарлі Чапліну, Эдзіт Піяф. Спачатку не складаеш яго — хай трохі прасохне... Складаеш потым, і ў ягоных яшчэ вільготных складках-маршчынках зашыфравана, завільготнена твая туга і ўсмешка).

...Табе чамусьці не спіцца, і ты пачынаеш гуляць у словы і склады, з'ядноўваць іх у адзін метафарычны, асацыятыўны, адной табе зразумелы шэраг... Мілая бязглуздзіца, якая цябе заспакойвае.

«човен чамусь не плыве — чайка чаюе на чыстай вадзе чакаю — чары ў лесе чарпаю чакаю — чабор крапаю»...

Можна яшчэ і пра сонца (зоркі і месяц сённяшняй ночы надакучылі).

«сонца бывае салёным ад суму ходзіць па небе самнамбулай сонца — артэрыя сонная нашага з вамі сумлення сонца саслана сослепу сорамна»

Якое глупства! Дурніца! Самыя вялікія і важныя рэчы вымаўляюцца простымі звычайнымі словамі...

А каханне, як і ўсё, мае чатыры пары года. Пасля вясны — лета — восень...

Страшна і падумаць, што калісьці настане зіма, празрысты і чысты лёд скуе і схвае ад цябе казку. Ад рукі. Ты яе бачыш, ведаеш, а дакрануцца не можаш. Кожная шчаслівая сустрэча дваіх — пралог вялікага суму. Ён абавязкова настае, і тады свет ператвараецца ў лепразорый хворых думак і кветак, твараў і дотыкаў...

Чаму тваё ўласнае «я» раз-пораз займаецца фрэйдысцкімі пасажамі-выкладкамі? Што тут робіць дзядуля Фрэйд? Аналізаваць і раскладваць усё па палічках, слухаць лекцыі пані Логікі і канспектаваць іх небяспечна. Не патрэбна. Шкодна. Калі пачынаеш рабіць гэта, то раптоўна

разумееш: тваё новае, цяперашняе каханне — звычайнае дэжавю. Так ужо было. Калісь.

І скончылася расчараваннем і болем (і, як выяўляецца, нічому цябе не навучыла!).

Звычайныя палімпсесты... Старадаўні рукапіс на пергаменце ці мо на папірусе твайго быцця... Даўнейшы тэкст (пражыты, перажыты, пераплаканы) праступае зноў, адбіваецца на тваім сённяшнім. Так, сапраўды, каханне — усяго толькі віртуальнасць у рэальнасці, паўтарэнне мінулага, і яно, хутчэй за ўсё, робіць нас толькі няшчаснымі. Пры сапраўдным каханні — і гэта закон — усё ідзе чамусьці ва ўсе бакі.

Яшчэ са студэнцкіх «філалагічных» часоў ты (смешныя акуляры, пальцы ў чарніле, блакітныя гольфы) зразумела, што на свеце шчаслівых жанчын не бывае. Ты не знайшла іх ні ў адным літаратурным творы (а літаратура, як вядома, — люстэрка жыцця). Нейкая шматвекавая змова, закліцце яшчэ з пячорных часоў... Амаль кожная жанчына губляла свайго каханага: усе гэтыя старамодныя геніі-пісьменнікі выявіліся не надта арыгінальнымі...

Хіба што булгакаўская Маргарыта, якая не баялася лятаць, адправілася разам са сваім Майстрам у касмічны ўтульны свет — ёй, шчаслівай, выпаў рэдкі шанс... «Той, хто кахае, павінен раздзяліць долю таго, каго кахае...» Усё правільна...

Табе было трыццаць, калі ты напісала вялікі ліст Маргарыце, як звычайнай сяброўцы... Туды, у той далёкі свет, сатканы з бездані часу, з неабсяжнай прасторы, расквечанай зоркамі, у якія ператварыліся, можа, словы малітвы... Але гэты твой ліст нельга было аднесці на пошту і адправіць заказным ці спешным... Пра яго нават немагчыма было камусь расказаць, бо гэта выглядала б як прызнанне ў неадэкватнасці, шызафрэніі чыстай вады.

Яшчэ тады, у студэнцтве, ты настойліва шукала сястру

сваю, для якой доля і каханне былі б не небам журбы, а лагоднай верасовай палянай на ўзлеску. Не халодным стэпам самоты, а цёплым прытулкам з коньмі, якія ляцелі б насустрач сонцу...

Ты заўжды помніла свой першы пацалунак. Табе падараваў яго вяснушкаваты аднакурснік, падстрыжаны пад бокс і з чубчыкам (праз два гады, калі ён стаў граць у інстытуцкім ВІА, ён адгадаваў валасы і зрабіў прычоску пад Ленана). Вы нахабна ўцяклі з лекцыі па стараславянскай мове, прыхапіўшы ў студэнцкім буфеце звычайнае «саўковае» сітро, дзве бутэлькі. Прыселі на лавачку ў прыпудраным асеннім аксамітавым пылам скверы з бюстам Элізы Ажэшкі. Сквер знаходзіўся на той самай вуліцы, дзе калісьці і жыла славутая пісьменніца, а сам інстытут — амаль насупраць яе дома. Калі яна хварэла, гараджане выклалі брукаванку саломаяю, каб колы экіпажаў і стукат капытоў яе не трывожылі... Першы пацалунак — як прычасце. Нешта асаблівае. Здаровая, нічым не сапсаваная рамантычнасць юнацтва спадзявалася менавіта на гэта. Пацалунак выявіўся трохкі няўдалым, цалкам дзіцячым — са смакам ліманладу «Бураціна». Пазней, праз ...наццаць гадоў, ты чамусьці ўспомніла яго, калі прачытала ў каляровым глянцавым часопісе для жанчын, што смак пацалунка мужчыны павінен аддаваць смакам моцнай тэкілы (у крайнім выпадку — каньяка «Шустаў») і дарагога тытуню... Не, «Бураціна» ўсё ж такі лепш, чым якаясь там тэкіла...

На перадапошнім курсе з'явіўся ён, сапраўдны герой. «Високий та стрункий, та й на бороді ямка». З расчыненых вокнаў студэнцкіх пакояў ліліся песні Сафіі Ратару — «Сизокрили птах» і «Червона рута». Куды б вы ні пайшлі, высокі, чысты голас спявачкі на такой дзівоснай цудоўнай мове суправаджаў вас. Гэтыя песні сталі амаль што гімнам вашага кахання. Ён патлумачыў табе, што рута — жоўтая карпацкая кветка. Па легендзе, у ноч на Івана Купалу яна

становіцца чырвонай, і тая дзяўчына, якая знойдзе кветку, сустрэне свайго суджанага і будзе шчаслівай...

Потым ён павёз цябе ў сваё невялікае ўкраінскае сяло, якое называлася так дзіўна і нязвычайна — «720-ы кіламетр»...

Вялікі калгасны яблыневы сад, яшчэ не ссечаны, не амярцвелы, увесь у цяжкіх ружовабокіх яблыках, сустрэў вас, калі вы сышлі з цягніка на тым 720-м кіламетры... Пад вокнамі дома, дзе жылі яго бацькі, плёскалася возера, раслі духмяныя кусты парэчак, цвілі аксаміткі... Вяселле было чыста ўкраінскім, у шатры з дахам (на выпадак нечаканых жнівеньскіх дажджоў). Галіны вінаграду цягнуліся да рук, да талерак з салатамі і наліснікамі... Усё сяло прыйшло паглядзець на маладую, якую ўкраінскі хлопец прывёз з беларускай зямлі (ты была падобная на жоўты дзьмухавец, бо перад паездкай на ўласнае вяселле, прагнучы быць прыгожай нарачонай, не зусім трапна пафарбавала валасы ў віленскай цырульні). Вясковыя музыкі гралі і спявалі «Марусю гарну», з вясельнага караваёў зляталі ў неба шчаслівыя галубы... Твае беларускія сваякі прыехалі поўным складам: і бацькі, і маленькі брат, і шматлікія цёткі, і дзядзька Іван з баянам... Табе было трохі няёмка сярод такога вялікага гурту незнаёмых людзей, а пад музыку скрыпак чамусь хацелася плакаць, сэрца сціскалася, і было трохі страшна... Усе наўкола размаўлялі на такой прыгожай, яшчэ мала знаёмай табе мове, але ж ён быў у цябе і вам не патрэбна было размаўляць...

Потым гэтая зямля стала для цябе сваёй, прыняла цябе за дачку... Ты навучылася бяліць мелям сцены і столь, мазаць грубку, закатваць на зіму абрыкосы і памідоры, варыць боршч... Пасадзіла каля ганку язмін і кусты півонь. Нарадзіла яму сына (шкада толькі, што напрыканцы XX стагоддзя жанчына, як і ў часы хрысціянства, нараджае дзіця ў пакутах, і гэтак несправядліва і неміласэрна! Доктар, нават самы высокакваліфікаваны спецыяліст, не можа

ўратаваць ад пакут і болю... Пры гэтым, мабыць, матуля-прырода наўмысна так зрабіла, і, можа, гэта не так ужо і несправядліва). Першай жыццёвай гасцёўняй твайго сына стала белая пасляродавая палата з халоднай кафляй. Стэрыльна-абыякавая гасцёўня...

Да гэтага чамусь здавалася, што абавязкова будзе дзяўчынка, з тонкімі шчыкалаткамі, доўгімі пальчыкамі, густымі вейкамі. (Бог даў табе пазней такую дзяўчынку ў іпастасі ўнучачкі...)

А на гэты раз з тваёй змучанай плоці выскачыў даўганогі хлопчык... Прыгожы. Чарнавокі. З пухлымі шчочкамі (яны аж звісалі на краі пялёнкі, у якую яго туга закруцілі, запакавалі, як жывую ляльку)... Калі ты насіла, чакала сваё дзіця, живот твой быў падобны на зямную кулю, на глобус... А можа — на вялікі кавун. Ты ўся была — кавун, у якім выпявалі зярняткі... І вельмі ганарылася сабой...

Сын падростаў. Усё большае месца займаў у вашых сэрцах. А вы чамусь аддаляліся адно ад аднаго. Часта сварыліся. Кожны пачаў размаўляць на сваёй мове (не на беларускай, не на ўкраінскай, а на мове адчужэння). Сыну было чатырнаццаць, калі вы нарэшце вырашылі, змаглі, адважыліся разлучыцца. Высветлілася: развод — вельмі зняважлівая і жахлівая працэдура (куды там звычайнаму візіту да дантыста, якога ты са страхам чакаеш і рыхтуешся цэлы месяц!).

Вам не ўдалося пераступіць праз нанесеныя абразы, непаразуменне, праз уражлівае самалюбства!

Сын стаў сведкам усяго гэтага — вось што самае жахлівае! Вы маглі б запраграмаваць яго (на ўсё жыццё) на нявер'е да найважнейшай каштоўнасці чалавецтва — сям'і (а гэта ўжо іншая віна, якую не замаліць у храмах)... На шчасце, вам не ўдалося зрабіць яго падобным да вас... Хіба што — часткова...

Пасля разводу свет перавярнуўся. На ўсіх і ўсё ты

глядзела, як праз шкло, залітае асеннім дажджом. Вытрымка скончылася. У кішэнях — пуста... Хацелася... пайсці. Не было сіл жыць далей. Рымскія патрыцыі ўскрывалі вены ў цёплай ванне. Лічылі, што так лягчэй і лепш. Засынаеш, і — усё... Канец другога тысячагоддзя ўнёс сваю лепту — з'явілася вялікая колькасць больш зручных сродкаў, якія маглі б аблегчыць шлях у тагасветнасць...

Але потым ты ачуняла. Падумала: разбітае сэрца (нават калі ён — твой першы мужчына ў гэтым жыцці, бацька твайго сына, самы каханы і адзіны) не дае табе падставы пайсці... Найжахлівейшая сцяжына калісь канчаецца (праўда, пазней ты ступаеш на новую, амаль такую самую, але ж гэта будзе потым...). Як лёгка заблукаць сярод здрад, сваіх і чужых грахоў, вызнанай і нявызнанай віны перад кімсьці...

Ты выжыла. Пераплакала. Перарабіла сябе... Сцягнула душу ў вузел і павесіла яе на цвік у кладоўцы. І сказала сабе: больш ніякіх каханняў! Скончана! Хопіць! Накахалася — на ўсё жыццё! У мяне ёсць сын, і гэтага дастаткова. Больш ніякіх іншых мужчын у маім жыцці не будзе! Арэвуар, панове! Папраўце бабачкі, абцягніце вашы смокінгі! Мая бальная картка распісана ў імя аднаго сына! Не маю абсалютна ніякага жадання танцаваць з вамі! На шчасце!

Але ж так не бывае... Як ні хавайся, а каханне калі-небудзь нечакана і падступна зловіць цябе. Гэты далікатны, пяшчотны бялявы хлопчык Эрат са стрэламі ў руках — самы чалавекалюбны бог — не спіць, не дрэмле...

Мужчына, мабыць, узнік ад Сонца. Жанчына — ад Зямлі. Але ж ёсць яшчэ і Месяц, які нясе ў сабе дзве несумяшчальныя істоты, дзве касмічныя сілы — Сонца і Зямлю. Мудры, дальнабачны Зеўс калісь даўно разрэзаў, падзяліў на роўныя паловы андрагінаў, якія сумяшчалі ў сабе жаночы і мужчынскі пачаткі і былі адным цэлым. Прага спрадвечнай, першапачатковай цэласнасці жыве ў кожным з

нас. Жаданне знайсці сваю палавінку бянтэжыць і не дае спакою. Вялікая, невычэрпная, нястрымная патрэба кахаць і быць каханай... Таму і блукаем па светлах (рэальных і не) у вечных пошуках...

Іншая рэч, што мы так часта памыляемся! Колькі непатрэбных, не тваіх палавінак іншы раз круціцца поруч, лепіцца, ды не прылепліваецца... Так часта бывае: адчыняеш сваю паштовую скрынку, а адтуль выпадае, вывальваецца ў твае рукі цэлая куча непатрэбнага хламу: перадвыбарчая ўлётка «Галасуйце за Васю Пупкіна!» (галасаваць за яго ты не будзеш), каляровы буклет пра шыкоўны, дарагі рэстаран, у якім частуюць вустрыцамі (ён нядаўна адкрыўся, але ты ніколі не пойдзеш туды вячэраць), рэкламны праспект пра цудадзеіны сродак для мужчын «Вогненны дракон» (ён тым больш табе не патрэбны: жывеш адна, і па кватэры ў апошні час ні адзін мужчына нават не прабягаў).

Але ўсё ж такі ты шукаеш яго, мроіш, як дзесяцікласніца, пра шляхетнага рыцара, сапраўднага князя, не маючы пры гэтым ні маэнтка ў спадчыну, ні родавых партрэтаў бабуль ва ўпрыгажэннях і карунках, ні «блакітных» эрытрацытаў і лейкоцытаў у сваёй крыві.

«я цуду хачу і адразу якая ж вы смешная пані а коні каханага князя грымяць пад акном капытамі...»

І ён з'явіўся, твой князь, у дарагім касцюме ад вядомага сталічнага мадэльера. Сыну было ўжо дзевятнаццаць, ён ажаніўся і жыў асобна, сваёй сям'ёй. Ты адчула сябе страшэнна самотнай, пакінутай... Сын сказаў табе: «Ма! Ты павінна пачаць жыць, а не сумаваць, нудзіцца і вінаваціць сябе. Ты – цікавая і прыгожая. Уперад!»

Твой князь быў падобны да Хемінгуэя. Ты так і называла яго. Пры ім была барада, люлька і байкі пра замежныя падарожжы (у кожнага мужчыны ёсць свае байкі). Ён упэўнена цытаваў Сакрата і Сартра, спакушаў цябе вытанчанымі напоямі і ежай «ад гурмана». Абяцаў звязіць

цябе ў сталіцу, у оперны тэатр на «Хаваншчыну». Опера цябе зусім не цікавіла, ты хацела б пабачыць якісь (адзін са шматлікіх, гастрольных) спектакль Вікцюка. Ні на «Хаваншчыну», ні на Вікцюка вы так і не паехалі: заўжды білеты раскуплялі без вас... Вам чамусьці нічога не даставалася, ніякіх білетаў на казку... Ён быў мужчынам на будзённы дзень. А на ўсе святы яго не было: ён ехаў да былой жонкі і сваіх дзяцей. І гэта было правільна. І было правільна, што ты заставалася адна сярод свят.

Спатрэбілася паўгода, каб ты зразумела, што ніхто нікога не кахае. Ніхто нічыя палавінка. Прабач мне, сэрца, але ж ты — у які раз — схлусіла! Вашы адносіны — вытанчаная гульня, проста ратавальная саломінка. Расчараваліся праз тры месяцы, а развіталіся — тры гады... Пазней, значна пазней Хемінгуэй вярнуўся да сваёй былой жонкі, і гэта было лагічна, справядліва і нават прыемна для цябе. Яго жонка была табе як сястра: яна спадзявалася, верыла, да апошняга чакала яго («Вярніся! І я ўсё дарую!»). І дачакалася. Як і ты. Кагось. Ён вярнуўся да яе, да дзяцей, і ты была рада. Шчыра. Пад час развітання не было ніякіх непрыемнасцей — Хемінгуэй паводзіўся як сапраўдны джэнтльмен.

Вы разлучыліся без сцэн і папрокаў. Без разбітых талерак, дзякуючы адно аднаму за ўсё... А кожныя (кожныя!) адносіны паміж мужчынам і жанчынай — падарунак Бога, шчасце з нябёс...

Пасля Хемінгуэя не было, як ні дзіўна, ні спліну, ні апатыі. Нічога асаблівага пасля расстання не здарылася. Табе нават не давалося шукаць сяброўку, дамарослага псіхааналітыка, каб выплакацца на пятым размеры яе бюста... Ці мала што выпадзе з тваёй паштовай скрынкі?..

Але ты заўсёды ведала, што знойдзецца той, хто падаруе табе пясочны гадзіннік, пра які ты мроіла з дзяцінства. Пясчынкі ціха-ціха перасыпаюцца ў сваёй празрыстай

шкляной хацінцы. Ты заварожана сочыш за імі, і на душы спакойна-спакойна. Своеасаблівая медытацыя, за якой можна схавацца ад усяго.

А пасля Хемінгуэя мясцовага разліву, недзе праз паўгода, з'явіўся іншы. І быў доўга-доўга. Назавём яго... Дырыжор. Чаму? Проста таму, што ён хацеў дырыжыраваць усімі аркестрамі зьмнога шара. Ён хацеў, каб яго слухаліся ўсе скрыпкі, валторны і віяланчэлі і каб да яго дырыжорскага пульта неслі вялікія кашы кветак... Так быццам і было... Ён падараваў табе ўсе свае аркестры, газеты, кінематографы, футболы і боксы. І ты зноў была шчаслівай.

Потым, праўда, выявілася, што ён – Дырыжор без аркестра. Кароль без свайго каралеўства. Місіянэр, якому ніхто не верыў. Ён жыў у сваёй прыдуманай дзяржаве і сядзеў на троне з паперы. Але ж гэта было няважна: ты кахала яго, і ён – цябе (як умеў), і ў вас быў свой дом, свая сям'я. Табе было абыякава – ці ён кароль, ці садоўнік пры палацы, ці звычайны каваль. Ты хацела стаць яму краінай, яго садам, яго агнём у кузні. А ён – не хацеў.

Ты была гатовая падзяліць яго холад і спёку, яго «ліраўскае» выгнанне, спаць разам з ім на саломе... бадзяцца з торбай па свеце. Ён – не хацеў.

Адзінокі воўк заўсёды крочыць сваімі цёмнымі гушчарнымі сцежкамі сам. Без нікога. Стаць для яго Маргарытай табе не ўдалося.

Ты ж заўжды ўрывалася ў чужое жыццё, у мужчыну, як феерверк. І пачынала жыць па яго гадзінніку. Дыхаць у такт яго дыханню... І ён спалохаўся. Цябе і сябе. Ён быў не гатовы прыняць гэта ўсё і звязаць сябе ўдзячнасцю, абяцанкамі, вернасцю. Ён жа нарадзіўся для іншага!

«ён крылы адрамантаваў у шчаку мяне пацалаваў і – ані слова не сказаў сама акно я адчыніла не затрымала бо любіла ён паляцеў ён паляцеў туды куды даўно хацеў...»

Паляцеў ствараць іншыя аркестры, паслухмяныя яго смычку. Місіянернічаць — у іншыя краі. Можа, там яму, нарэшце, павераць і мужчыны, і жанчыны.

Ты даравала яму, сабе. Бо не магла па-іншаму. Як і кожная. Пайшла ў храм. У ранетным вечары купаўся горад... Неба сцякала ў траву каля царквы. А ў ёй было ціха і прахалодна.

«і што з таго што выцягнуў да ніткі душу маю і... кінуў за парог і што з таго што ты дагэтуль блізкі... ці ж ты кахаў мяне што не збярог сярод малебнаў не знайшла праклёнаў — не плакаць я дала сабе зарок ужо памяць засінула полем лёну чаму ж кахаў ты так што не збярог»

Разлучыцца — як памерці. Але і сіл быць разам таксама не было. Яшчэ Оскар Уайльд казаў, што каханне — вечная гільяціна для дваіх: заўжды забіваеш таго, каго кахаеш.

Чаму кроў кахання, што цячэ па венах, заўжды змешваецца з крывёй нянавісці?

«рамонкавым світанкам зноў насніўся пакіну боль мінулым нашым дням і што з таго што мы ўжо разышліся і што з таго што не сустрэцца нам»

Ты казалася яму: калі я нарэшце памру, табе не будзе так страшна жыць за тое, што ты зрабіў са мной.

А што ты зрабіла з ім? Ты кідала ў твар абразлівыя словы, сукенкі, шалі (гэта ўжо ў дарожную валізу). Званіла свайму добраму знаёмаму, і ён прыязджаў па цябе на бэжавай «аўдзі» і пакорна чакаў каля пад'езда. Ты грукала дзвярыма... З выклікам сядала ў машыну, ад'язджала за два кварталы, хапала мабільнік гаспадара машыны і званіла яму. Ён крычаў: «Вяртайся!» І ты вярталася назад... у сваё пекла. У сваё хворае каханне... Гаспадар машыны смяўся і казаў, што мужчыне не варта кахаць паэтак і што злаваць жанчын страшна небяспечна. І пра тое, што там, дзе двое, заўжды дзве віны...

Нарэшце вы разлучыліся. Раслаіліся. Раз'ядналіся...

Разляцеліся... А ў твой дом сталі прылятаць і гняздзіцца ў ім безгалосыя птушкі. Пажывуць-пажывуць не спяваючы і ляцяць далей.

Табе было з імі нецікава: яны лёгка прыручаліся, елі зярняткі з далоні, і ў іх не было сваіх песень, нават міфічных, не было аркестраў і гушчарных сцежак. Сэрца тваё спала, як пасля доўгай хваробы. Ты цыравала сэрца латачкамі-надзеямі. І яно набіралася сіл. Каб кінуцца пад новае каханне, як пад цягнік, які чарговы раз расплюшчыць... І чаму, навошта яно, сэрца, заўсёды разбіваецца аб новае каханне? Аб мужчыну... Аб непаразуменне... Можа, ужо хопіць? Хіба ж можна так — вякамі?.. А каму было лягчэй?..

Рудавалосай Ганне Яраслаўне, каралеве Францыі, якая павінна была да самай смерці насіць белае адзенне на знак жалобы па памерлым мужы — каралі Анры I?.. «Русінку» не вельмі любілі ў Францыі — за красу, за незалежнасць, за якуюсь незразумелую тугу ў вачах. Куртуазныя французы прымалі гэтую незалежнасць і верасковую тугу ў вачах за нейкі незразумелы і беспадстаўны славянскі гонар («А чым там, уласна, ганарыцца?» — абураліся яны).

Яна была ганарлівай і недаступнай каралевай. А ў сапраўднасці — звычайнай слабай жанчынай, чужой сярод чужых. Аж пакуль не з’явіўся Рауль — першы магнат Францыі, які пасадзіў «русінку», каралеву ў жалобе, наперадзе сябе на каня і павёз, як звычайную пастушку, у сталіцу свайго графства. Праз год яна падаравала яму сына.

А што рабілася навокал! Жонка Рауля паехала аж у Рым, да самога Папы... Усе асуджалі іх, цкавалі, як зайцоў на каралеўскім паляванні...

Яны перажылі гэта ўсё і пражылі разам да самай смерці Рауля... А потым Ганна Яраслаўна вярнулася ў Парыж да сына Філіпа і памерла там...

А што магла адчуваць Соф’я Гальшанская, якая стала ў шаснаццаць гадоў чацвёртай жонкай польскага караля

Ягайлы і апынулася ў цэнтры незразумелых ёй інтрыг? Увесь свет адварнуўся ад юнай чужынкi, якую прывезлі з далёкіх зямель і зрабілі каралевай. Ніхто не падаў ёй рукі, і толькі адзін-адзіны малады рыцар Генрык заступіўся за яе гонар і на дыбе паўтараў, як малітву, як клятву павагі да жанчыны: «Каралева не здраджвала каралю». Словы гэтыя сталі бессмяротнымі, а ўчынак Генрыка ўвайшоў у гісторыю вялікіх рыцарскіх учынкаў.

Кожнае каханне па-свойму трагічнае і цудоўнае. У ім усё: радасць чакання, шчасце сустрэч, боль расстанняў. І — неразуменне адно аднаго. І безвыходнасць. І фатальнасць, калі доля быццам гуляе ў хованкі з тваім шчасцем...

Для ўкраінкі Марусі Чурай яе каханне закончылася найтрагічнай, найстрашней — здрадай самага жаданага чалавека, яго смерцю, абвінавачваннем у гэтым яе, турмой, судом, яе смерцю... Грыц стаяў абедзвюма нагамі на зямлі і не мог зразумець Марусю, якая лятала ў сваім небе, жыла ў свеце свайго кахання і творчасці. Кахаць яе было, пэўна, няпроста. Яна была для яго як нерасшыфраваныя пісьмёны. Дзяўчына, якая нарадзілася для песні, жыла з вялікай прагай да жыцця і творчасці, так і засталася самотнай сярод іншых і без таго, каго кахала... Нават тады, у далёкім XVII стагоддзі, здрада каханай была звычайнай, прыроднай, зразумелай справай для ўсіх. Яна, як і ў нашы часы, не асуджаецца амаль нікім. Гэта ж здрада не краіне, а каханай!.. Прыкра, шкада і няправільна...

І табе няважна, ці сапраўды яна жыла там, у той часавай прасторы, ці рэальная яна гістарычная асоба, ці проста дзяўчына з легенды... Сугалоссе часоў і доляў людскіх, пазачасавасць вечных каштоўнасцей. Такіх як годнасць, любоў, уваскрэсенне душ, збавенне ад зямнога тлену і ўменне жыць сярод зорак. Але там, у гэтай сумнай аповесці, быў яшчэ адзін мужчына. Не Грыц, а Іван Іскра. Які абараняў яе і ратаваў. Двое блізкіх па сваёй сутнасці людзей,

народжаных адзін для адно, фатальна раздзелены, і ім ніколі не суджана быць шчаслівымі ўдваіх...

Філасофія сутнасці жаночага і мужчынскага пачаткаў — быць разам. І, мабыць, толькі дзякуючы гэтаму можна выбрацца з лабірынта бясколернасці і манатоннасці жыцця, і менавіта любоў пазбавіць, уратуе ад сіроцтва і бяздомнасці сэрца.

І пры гэтым моцнае каханне часцей за ўсё застаецца непаздзеленым і прыводзіць да балючага канца.

Але ж ні адно з іх, па вялікім рахунку, не безнадзейнае, яно заўсёды дабро і шчасце... Мужчын таксама трэба паважаць, а не толькі любіць. Яны таксама жывыя і больш непрадбачлівыя, загадкавыя і чуйныя істоты, чым нам здаецца.

І ці патрэбна ім наша ахвярнасць? Мужчына ж не храм і не алтар. Лепей даць яму мажлівасць жыць і дыхаць. І самой жыць поруч, калі ён хоча гэтага. І каб абдымкі твае не душылі яго. І не прэтэндаваць на галоўную ролю ў яго жыцці. Трэба, мабыць, змірыцца з тым, што ты будзеш на чацвёртым месцы — пасля справы, футбола, сяброў. Што ж, месца даволі пачэснае. І не трэба рабіць з адносін карыду. Мабыць, у кожнага павінна быць свая запаведная тэрыторыя і яшчэ адна — агульная. Калі ты пераносіш усе свае жыццёвыя інтарэсы ў яго (бо па-іншаму проста не можаш), ён пачынае палюбацца. Ён пачынае стамляцца ад гэтага. Для жанчыны ў каханні няма межаў, для яго — ёсць.

Можа, лягчэй ставіцца да ўсяго? Як да самай азартнай, захапляючай гульні?..

Ты ляжыш, ты не спіш, ты перагортваеш старонкі сваёй долі, якая так падобна да долі кожнай... Ты пішаш начную аповесць свайго кахання, якое нясеш столькі гадоў, знаходзіш яго і страчваеш... А потым зноў пачынаеш верыць у яго і чакаць... І яно заўсёды зноў прыходзіць нечакана...

Вялікае вар'яцтва сэрца пачынаецца нечакана. Раптам

ты разумееш, што ён — гэта ён. А ўсе іншыя — чужыя. Увесь свет звужаецца ў нейкі асляпляльны бялюсенькі пучок праменьняў, і ў ім — яго імя, жыццё і словы. З гэтага часу ён — абрэвіятура Сусвету. Ты пачынаеш разумець: няма іншага твару, вачэй, якія мелі б такую магічную ўладу над табой і ўсім, што ты робіш. Кожны твой жэст і ўздых цяпер — яму. Сэрца вар'ячее, ты дастаеш яго, кладзеш на далонь, працягваеш: «Бяры — яно тваё. Не трэба абяцаць, што будзеш кахаць мяне вечно. Кахай цяпер. Я ведаю: ты загубіш мяне, а я — цябе. Але гэта будзе потым. А цяпер, зараз мяне захліснула хваля пяшчоты, і яна з мяне перацякае ў цябе. Ёсць толькі воблака жадання, і хочацца музыкі дотыкаў...».

...Табе ўжо сорок пяць. І ты зноў трапіла ў гэтую пастку.

«звычайны вечар на раздарожжы калі сустрэчу вясна варожа і абяцае ўсім каханне і нават каву ўсю ноч да рання анёл русявы пастукаў у дзверы мне на забаву а мо для веры».

Ён і праўда Анёл. Таварыш — акцёр — год таму запрасіў яго ў тэатр (лішнія грошы ніколі не зашкодзяць) у масоўку. Для спектакля патрэбна было шмат анёлаў: рэжысёр ставіў нейкую «Нябоскую камедыю». Тэксту — усяго тры словы. Трэба было рабіць дзве рэчы: лапатаць крыламі і быць прыгожым. Ён быў «пятым анёлам злева» — хуліганам, змоўшчыкам і мілым інтрыганам.

Ружова-блакітныя пушынкі бутафорскіх крылаў лезлі яму ў рот, давлялося шмат лазіць па нейкіх лесвіцах, лятаць у паветры і «страляць» з аўтамата Калашнікава. Той, хто можа рабіць усё гэта амаль штогвечар падчас цэлага тэатральнага сезона за мізэрную плату, — сапраўдны Анёл...

Ты зноў трапіла ў пастку, зноў ашукалася і пагналася за чарговым, мабыць, міражом. Ну і што з гэтага? Ты ж — шчаслівая. Цяпер і сёння. I love you, Анёле!

У сорок пяць ты пачала жыць з водарам авантурызму, забегла ў чужое юнацтва — ён маладзейшы за цябе на дзесяць гадоў і на столькі ж старэйшы за твайго сына. «Оля-

ля, што ты робіш?» — гаворыць табе тваё «дзённае» сэрца. А «начное»: «Усё нармальна». «Дзённае»: «Табе не сорамна?» «Начное» ў адказ: «Ніколучкі! Адчапіся!»

Рацыянальны, прагматычны сын неяк мякка заўважыў: «Ты ж ведаеш, ма, што такія раманы, такія шлюбы — недаўгавечныя. Я не хачу, каб табе зноў было балюча». Пра шлюб і гаворкі няма. Ты ўжо была там, і табе не вельмі спадабалася. А пачуцці — не лічбы, не падручнік па матэматыцы. І не трэба думаць пра дрэннае: усе думкі матэрыялізуюцца. Ды і да здрад мне не прывыкаць. Не хвалойся, сыноч! Усё будзе нармальна! Проста так сталася. Узрост ніколі не абараняе нас ад кахання, але каханне абараняе нас ад узросту. Усё, што будзе, будзе потым. Усё калісь выплачацца, выкрычыцца. ...Я ўсё ведаю.

«ой сцеражыся я ж не анёлка ў зжаўцелым жыцце я перапёлка ой мама мама я звар'яцела хіба наслана сама ж хацела бяду такую ды ад кахання Анёл цалуе ўсю ноч да рання напэўна трэба такая згуба лятаць у небе з Анёлам любым»...

Але ж ты... ты не хапаешся за яго, як за ратавальную саломінку, не спрабуеш выглядаць маладзейшай, чым ёсць. Ну, калі шчыра, спачатку гэта трэшкі было... Твой распарадак дня быў падобны да распарадку якой-небудзь кіназоркі.

7.00 — падзвіг (пад падзвігам меліся на ўвазе зарадка і водныя працэдуры — халодны душ і ўсё такое іншае).

16.1 — зайсці ў «Імідж» да Ірыны і зрабіць стыльную прычоску.

Пасля 18.00 — не есці (у цябе на кухні нават вісеў лозунг — вялікімі літарамі — «Не смей есці!»).

Ты пажыла так з тыдзень, а потым закінула гэты распарадак у вядро для смецця...

Можа, ты выпакутавала — пад вечар сваёй долі — такое каханне...

Хто ведае... Можа, Бог нарэшце злітаваўся і даў табе менавіта яго, такога няспынна-вясёлага, шчырага, нечакана-здзіўляючага, непаседлівага, з дзіцячай усмешкай, з доўгімі залаціста-попельнымі валасамі, якія рассыпаюцца па падушцы, разліваюцца, як адтопленае малако. Табе, нарэшце, падаравалі трошкі харошага (бо дрэннага было значна больш перад гэтым).

...Табе хораша слухаць дождж, плакаць разам з ім светлымі слязьмі і чакаць Анёла. Бо ён заўжды прыходзіць, быццам з нябеснай брамы, ды яшчэ — з апельсінам...

Бессаромнасць неабмежаваных жаданняў і — цнатлівая дотыкі (і бабка-варожка не адшэпча ад іх, ад яго). Зачыніўшы ўсе дзверы і адключыўшы тэлефон, вы лягаеце ўдваіх над грэшнай зямлёй. Такі сабе хатні «Дэкамерон». Гіпсавая ружа расцвітае на сцяне і яшчэ больш ружавее ад ваших абдымкаў... Бо ты ж — жывая, а не статуя святой з белага мармуру... Вочкі галандскага маленькага кактуса падміргваюць (на тваіх падваконнях жывуць менавіта яны, а не герані — брэнд самотнай старэнькай жанчыны, але ж... калісь дажывеш і да герані).

Калі вы стоміцеся жыць у сваім «Дэкамероне», у сваёй шкатулцы шэптаў і дотыкаў, вы ідзяце да людзей — «у народ». Ён возіць цябе па ўсіх іпадромах, якія толькі ёсць у рэгіёне, бо лічыць каня найпрыгажэйшай істотай на зямлі...

У дзень твайго нараджэння пад тваім балконам спявалі П'эро і Каламбіна ў карункавых каўнярах. З клетак выляталі галубы. Вось ён — твой пясочны гадзіннік. Усё — проста!

Ты ўжо збілася з ног у пошуку свайго сапраўднага, адзінага, сваёй палавінкі (як і кожная), і раптам — ён з'явіўся! Можа, ты зноў памыляешся, як і раней...

Але ж размова пакуль не пра гэта. Так, можа калісь вы разлучыцеся... Але ж — зноў! — размова пакуль не пра гэта. Яшчэ рана. Яшчэ не час. Пакуль вы ўдваіх — ты і ён — шчаслівыя... І вам не стае часу для размовы, для жартаў, для

пацалункаў... Цэйтнот.

Так, калісь, напэўна, ён вырашыць нарэшце ажаніцца з маладой і прыгожай, якой не патрэбны агурковыя маскі і плакаты «Не смей есці!». І яна народзіць яму сына або дачку. І ўсё будзе добра. Усё пакоціцца па сваіх рэйках. Яму зноў быць шчаслівым — толькі з іншай. Табе — успамінаць... Але ж гэта будзе потым, пазней. Яшчэ не час. І гэта ўсё — выкрычыш... Хіба ж ты першая, што рвала маліну ў чужым маладым садзе?...

Яшчэ не перагарнулі вы апошнюю старонку сваёй аповесці з журботным канцом. І будзе адзін-адзіны мужчына, які прыйдзе суцешыць цябе і падтрымаць — твой сын. Ён прынясе свае новыя вершы (пра ключы, якія адчыняюць нейкі самы галоўны пакой твайго сэрца, адну часцінку быцця жанчыны, або — пра дырыжаблі, у якіх ты лятала і бачыла зямлю не так, як усе іншыя). Ён усё разумее. Бо сам паспеў апячыся аб каханне. Але што гэта мяняе? Каханне — дзівоснае, цудоўнае свячэнне. У глыбіні цемры залатыя пчолы нараджаюць бурштынавы мёд... У гэты час ніхто ні пра што не думае — проста ідзе, ляціць на залаты колер. І нясе з сабою, па сваёй долі...

Але ж, калі тваё паліто без кішэняў, куды пакладзеш скарбы? ...З сабою нічога нельга забраць, калі няма кішэняў, — ні востры пах начных фіялак, які зводзіць цябе з розуму, ні тугу Айседоры Дункан, ні вернасць булгакаўскай Маргарыты.

Што ты можаш зрабіць? Адмовіцца ад комплексу Евы? Ад самой сябе? А можа, наноў усвядоміць першаісны змест Евінай душы, якая жыве ў кожнай: жанчына павінна быць побач з мужчынам. І ў гэтым сэнс яе жыцця. Ад гэтага нараджаюцца дзеці. Цвітуць каштаны. Мароз малое на шкле беласнежныя камеі. Гучыць музыка. Мадонна з дзіцем смяецца з карціны. Вымытая бялізна пахне лавандай. Знікае пыл на мэблі. Суседзі не лаюцца. Няма ні тугі, ні самоты. Ні

журботных думак, ні веры ў дрэнныя прыкметы.

Ты не спіш. Ты думаеш і плачаш. І смяешся. Як і кожная з тваіх сясцёр у такую або ж падобную да гэтай ноч. Калі чакае. Калі спадзяецца. Калі верыць...

Ты перабіраеш пражытыя дні і гады, гартаеш іх, як кнігу, пад пах начных фіялак (кветкі гэтыя як закладкі паміж старонак тваёй долі).

Мінулыя словы і нястрыманыя абяцанкі. Забытыя вочы колеру кавы (ці забытыя?). Тэлеграфы, вакзалы, мелодыі «АВВА», ад'езды, прыезды і сустрэчы. Голуб, які заляцеў да вас праз расчыненыя дзверы балкона і важна хадзіў па пакоі...

Ты даравала. Адчыняла і зачыняла дзверы. Ехала. Ішла. Уцякала і вярталася. Спала. Прачыналася. Варыла каву. Тэлефанавала. Злавалася. Тужыла. Кахала. Звязвала сэрца ў вузел, кідала яго на паддашак — яно павісала там на ржавым цвіку — і плакала. Ніхто так і не пазнаў цябе ў той момант, калі ты была сапраўднай. Хтосьці думаў, што гэта быў розыгрыш. Які мы часта бачым у сучасных тэлешоу...

Мінулася. Прайшло. Ёсць іншы дзень і іншы чалавек. І зноў ніхто нікому нічога не растлумачыць. Ніхто нічога не зразумее.

А ты... Ты не хочаш прайсці зданню па карце Сусвету. Не хочаш, каб разам з табой сышлі ў нябыт імёны тых, каго ты кахала, і тых, хто кахаў цябе. Тваё сэрца — звычайная літаграфія, якая помніць усіх і ўсё. Усе да аднаго імёны і каханні. Ні адзін верш не напішацца без таго, хто побач (Маруся Чурай так не спявала б, каб не было Грыца).

Не было б тых, каго ты кахала, не было б і цябе. Ніхто так і не адшукаў бы свой боль, які быў і тваім...

Няхай усё будзе так, як будзе! Няхай тужліва плачуць і весела смяюцца скрыпкі на вяселлях!

Адам і Ева — гэта не толькі інь і ян, Ён і Яна... Гэта дзве палавінкі жадання і немажлівасці.

Ціхі лясны ручай і вадаспад. Маланка і дрэва, разбітае ёй ушчэнт. Лёд і лодка на пяску. Луг з кветкамі і снег... Чаму так, а не па-іншаму? Так трэба... трэба...

Ты не спіш. Ты думаеш пра тое, што калісь нарэшце створыш Лігу шчаслівых жанчын, у якую запішаш усіх знаёмых і незнаёмых паненак і пані. Інь і ян не могуць існаваць адно без аднаго, яны кахаюць, і пры гэтым страшэнна змарыліся. Змарыліся быць поруч і кахаць. І не кахаць не могуць. Замкнёнае кола. Дзве палавінкі свету, якія спрабуюць аб'яднацца, зліцца... І як бы добра яны ні разумелі адно аднаго, яны ўсё адно не разумеюць. Жанчына заўсёды хоча аднаго, мужчына — зусім іншага. Яны ўсё жыццё ідуць поруч і спрабуюць кахаць адно аднаго. І ў гэтым каханні столькі ўсяго дзіўнага, незразумелага, абсурднага, парадаксальнага! Столькі паваротаў, нечаканых завулкаў, хімерных плошчаў! Так лёгка разгубіцца і згубіцца ў іх!

Шчасце ўдваіх — крохкая рэч. Такая рэдкая!.. А ў Вероне, на радзіме Рамэа і Джульеты, усё так, як і было пры іх жыцці. І так будзе заўжды, усюды...

І кожны раз мы будзем сустракацца, абдымацца, а потым чамусь (паводле Оскара Уайльда) знішчаць адно аднаго.

Даруй, каханы! Пабачымся, калі пабачымся... Заўтра, праз год... А можа, недзе там, у іншым стагоддзі...

Але ж ведай: я чакаю цябе.

А ў гэтую ноч застаецца толькі пагуляць у словы. Намагчыся адшукаць у іх галоўны, першародны сэнс. З'яднаць у ланцужок думак і перажытых падзей, накрэсліць малюнак будучых дзён.

«Каханне — кабрыялет. Камплімент. Кантата. Каравела, канікулы. Канапа. Каханне — калыска. Калыханка. Злая цыганка. Каралева. Князеўна. Каханка. Каралева — карэнні — кармленне. Каханка — жывая лялька.